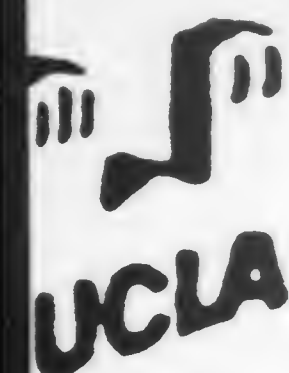

START

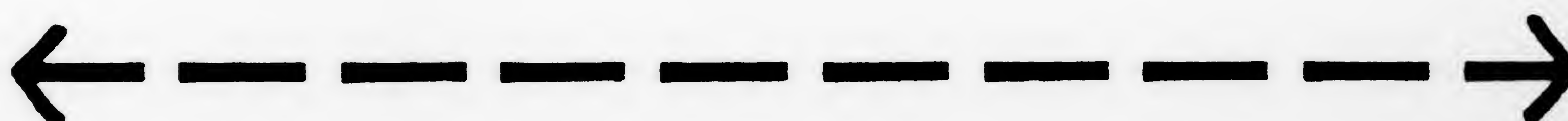

REEL 83

Microfilmed 1990

**University of California
Reprographic Service
Los Angeles, CA 90024-151804**

6 inches

Reduction Ratio 10:1

**National Preservation Program for
Biomedical Literature:**

**Preservation of Persian and Arabic
Medical Manuscripts**

**Funded in part by the
National Library of Medicine
and the
University of California at Los Angeles**

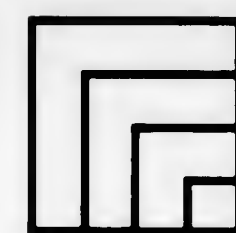
(Contract Number N01-LM-9-3534)

October 1989 - September 1990

**The material on this microfilm
is of varying quality. Portions
of the material may illegible due to:**

**Aged paper
Foxed, stained, or insect
damaged paper
Water damaged paper
Glossy paper
Illegible script or faded ink**

**Red and purple within the
manuscripts may appear paler.**

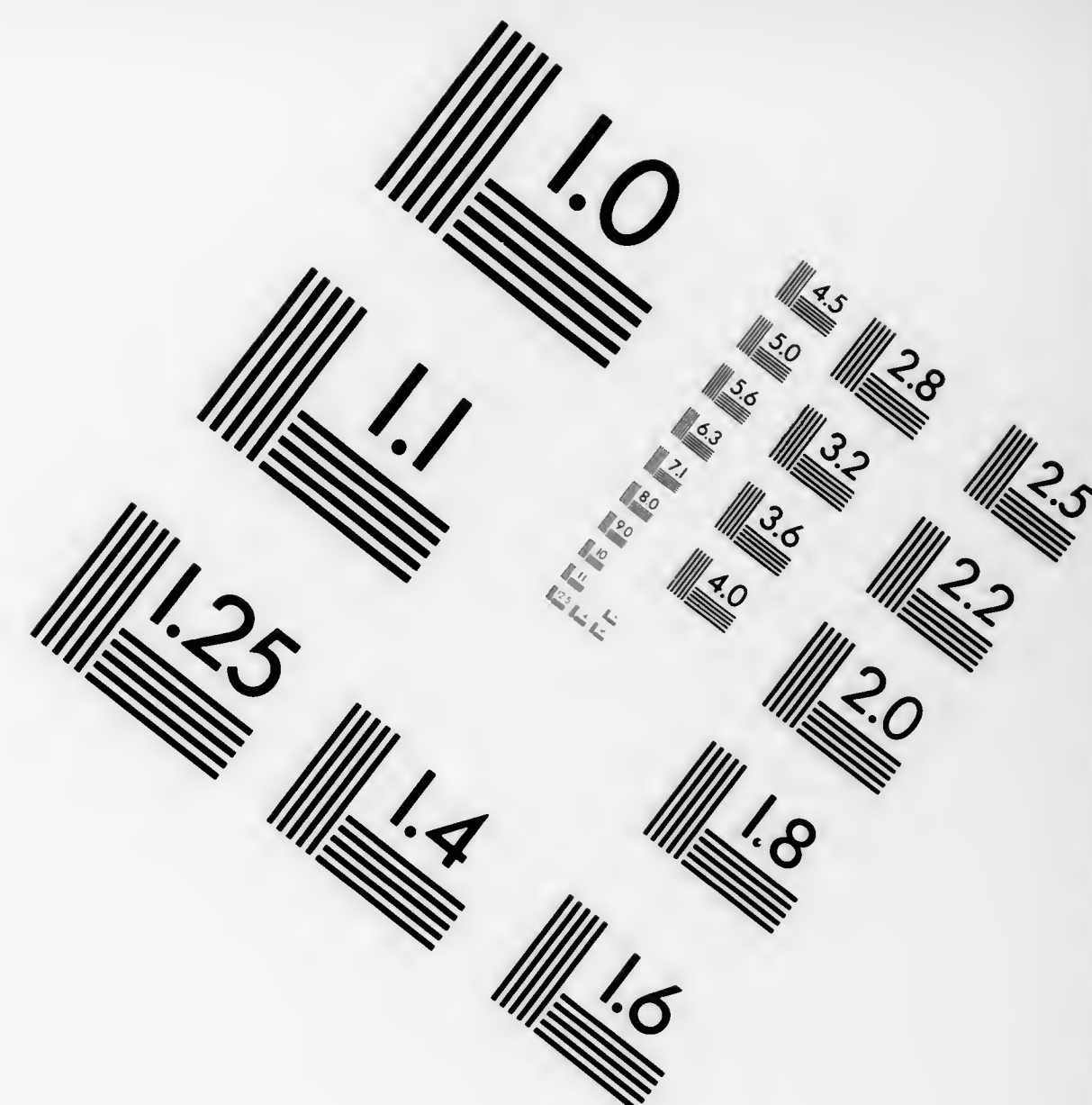
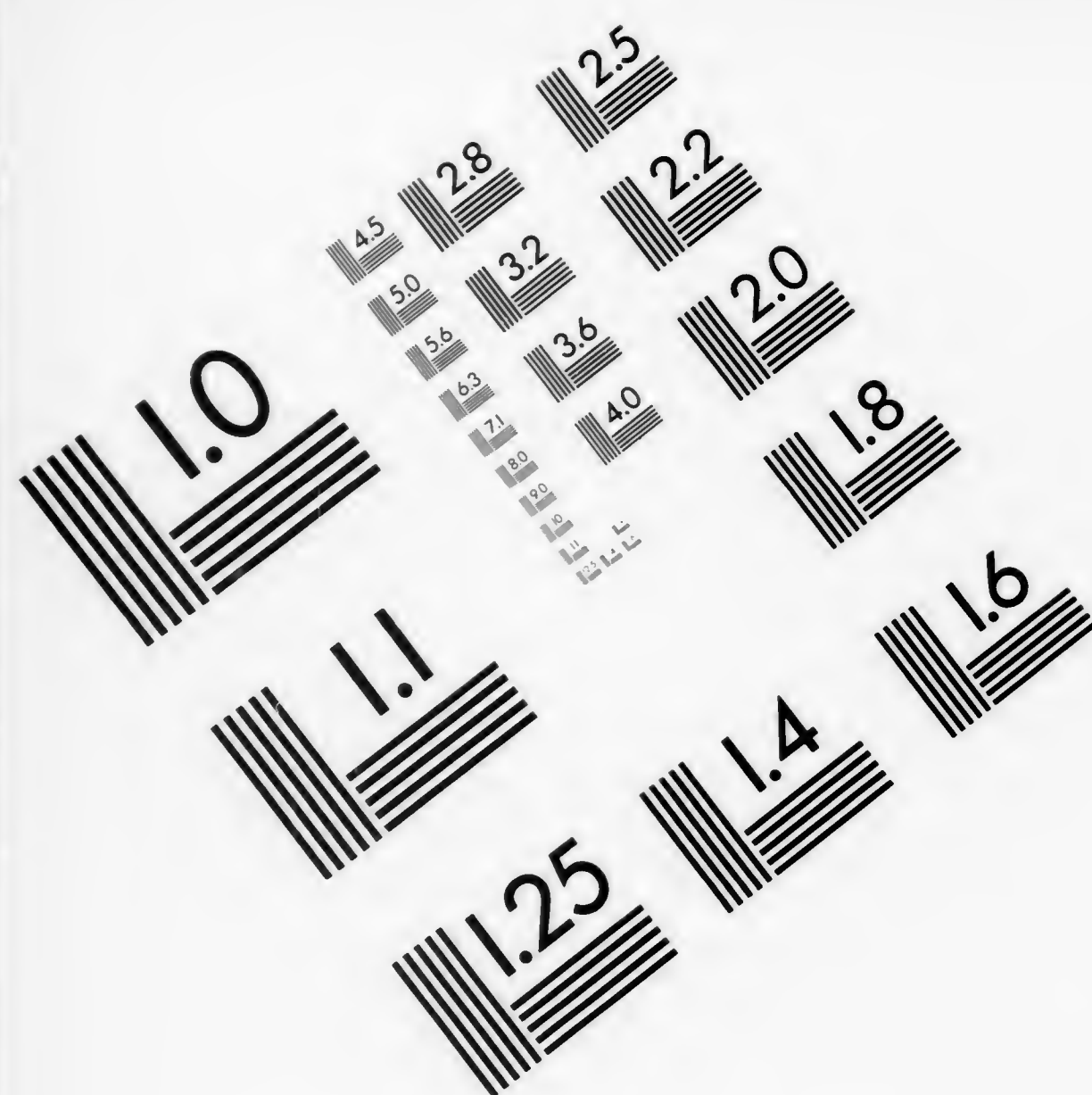

AIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

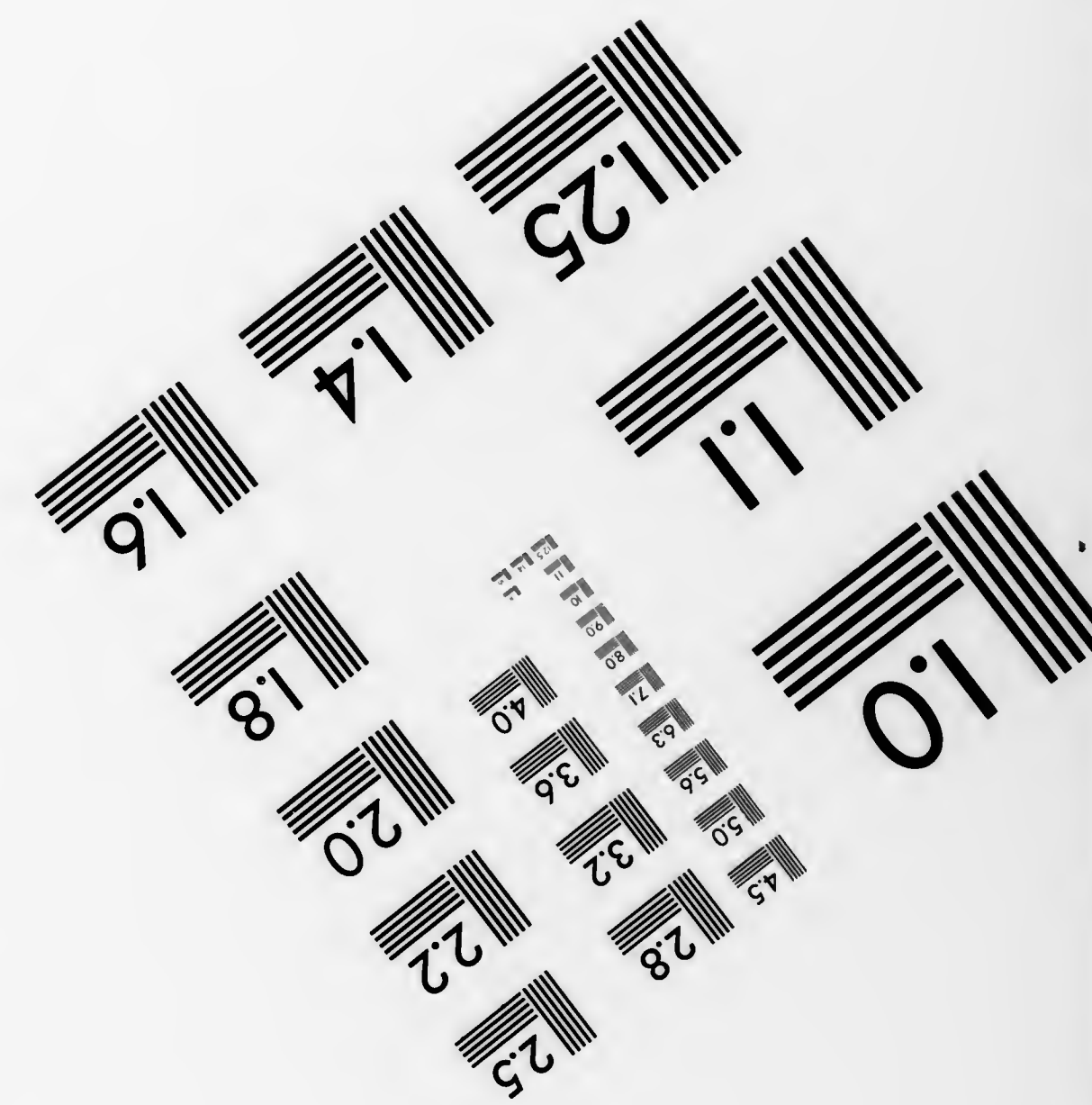
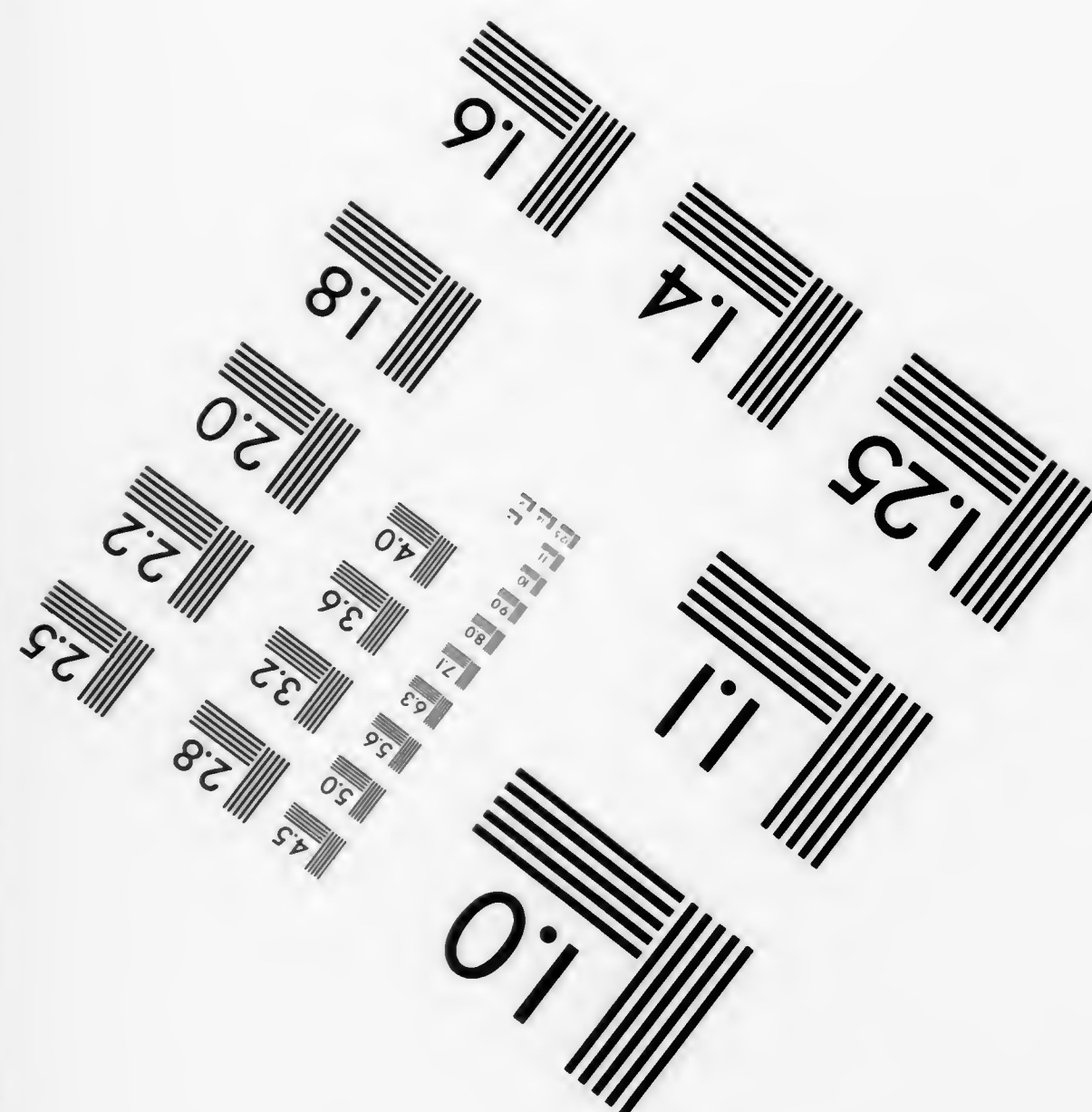
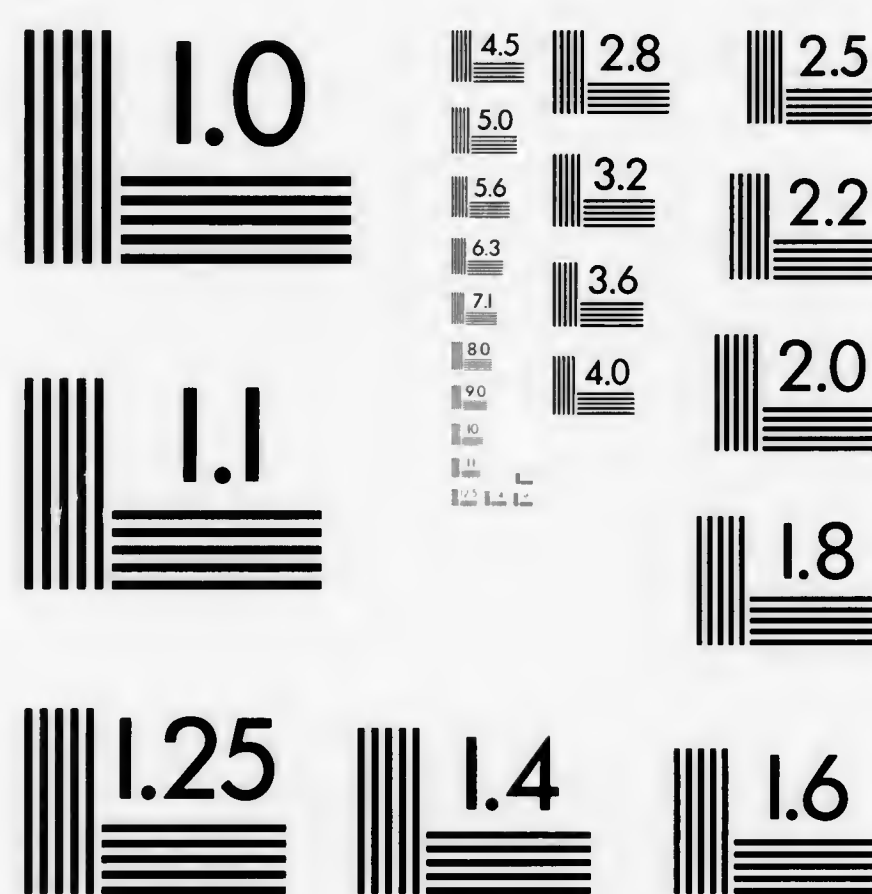

MS303-1980

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

tarikhema.org

**Los Angeles,
University of California**

Louise M. Darling Biomedical Library

**History and Special Collections
Division**

Persian Medical Manuscript Collection

(Shelved as Ms Collection 60)

**For permission to publish, or obtain
copies of microfilm, write to:**

**History and Special Collections Division
Louise M. Darling Biomedical Library
University of California, Los Angeles
Los Angeles, CA 90024-1798
U.S.A.**

pdf.tarikhema.org

*Ms.
coll.
no.60
RARE

Persian medical manuscripts. -- ca.
1100-ca. 1900.

150 v. ; 15 x 8-38 x 24 cm.

Entire collection microfilmed as part
of a National Library of Medicine
preservation project: the preservation
master negative is at NLM; the printing
master negative is at the University of
California's Southern Regional Library
Facility; a positive copy is housed in
the UCLA Biomedical Library's History
Division.

Formerly a part of: Near Eastern
manuscript collection, Dept. of Special
Collections, University Library,
University of California, Los Angeles,
and assigned accession no. 1117.
Transferred to the History Division
of the UCLA Biomedical Library in

CLU-M ejf 891113

CLUHsl SEE NEXT CRD

*Ms.
coll.
no.60
RARE

Persian medical manuscripts. ... ca.
1100-ca. 1900. (Card 2)
March, 1986.

Finding aids: Annotated and indexed
list available in library: Richter-
Bernburg, Lutz, Persian medical
manuscripts at the University of
California, Los Angeles : a descriptive
catalogue (Malibu : Undena
Publications, 1978)

1. Medicine, Arabic. 2. Manuscripts,
Medical. I. University of California,
Los Angeles. Louise M. Darling
Biomedical Library. History and Special
Collections Division. II. Series: Near
Eastern manuscript collection ; no.
1117.

CLU-M ejf 891113

CLUHsl

Persian Medical Manuscript Collection

Ms. 83

(Richter-Bernburg No. 107)

Author: Fakhroddīn b. Mortaẓā Mahābādī

Title: [Resālā-ye čūb-e čīnī]

8 fols., 220 x 140 mm

A-7/6

i

coll. 1117

Ms. C.

P. 200 - 201

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA
LOS ANGELES

BLANK PAGES

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الكريم الجليل الذي نشق بحال حكمته و لطفه السقيم والعليل والصلوة على محمد وآله
المرشدين الى سواد السبل اما بعد حين كوني كمين فخر الدين كه اين رساله است
در بيان شناختن چوب صيني و كيفيت خوردن آن بنا بر اشاره عالمي خباب فضيلت
كحالات الكتاب آنكه اسم سامي ايشان درين ربابي مندرج ميكرد و ربابي
آن كس كه سرآمد همه آفاق است در شيوه حكمت ز بهر كس طاق است
در اگره لاهور ندارد ثانی بقراط زمان ما حكيم اسحاق است
لا زالت بر كفات انفسه رقم تمني يافت اميد كه شرف قبول ممكن كردد
مرتبه است بر چند باب و الله يهدي الى طريق الصواب باب اول در شناختن

در صيني

چوب صيني كه از كجاي آرنده و سبب پيدا شدن وي چون بوده بدانكه چوب صيني
بيخي است كه نه ناك و آن از جانب چين و خطاي آيد و از آنجا بكا شغرو سر محمد
و بخارا مي آورند و نوعي از آن از جانب زير باد از راه دريا بهندوستان
و بهر فرمي آورند و بعراق و خراسان و روم و عربستان ميرود و منشأ پيدا
شدن وي چنان است كه حكايه كنند كه وقتي جماعتي از تجار در كشتي نشسته
بسر دريا بجانب تحت الريج ميرفتند شخصي در ميان آن جماعت بود كه آنقدر
داشت و بغايت ضعيف و ناتوان شده بود و بدن وي بمرتب مجروح بود كه ريم
و چرك از وي سيلان مينمود و اهل كشتي بسيار در زحمت بودند و از وي تنفر
مينمودند اتفاقاً بعد از خيزد روز جزيره رسيدند كه محل پر داشتند آب و حاكم
كشتي مصاحت ديد كه آن مريض را در جزيره رها كرده و اندك خوردني بودي داد
و بجانب كه مدعاي ايشان بود روان شدند بعد از يك سال يا بيشتر از سفر
تحت الريج مراجعت نمودند و همين راه جزيره معهود رسيدند جهت برداشتن
آب ديدند كه شخصي در غايت فربهي و ندرستي در كنار چشمه آب نشسته
بود اما بزمينه و عريان است از وي سوال كردند كه تو چه كسي احوال خود
بيان نمود مردم كشتي و پراشناختند با خود جانب كشتي بردند حاكم كشتي از وي

Handwritten marginal note in Persian script, likely a library or collection identifier.

احوال استفاد نمود آن شخص گفت که و فیک مراد این جزیره را که درند ما پوشیده
 باطراف و جوانب این جزیره می‌گشتم بعد از آن که خود فی فقره آخر شد آغاز در
 گنجاه کردم بجایایی رسیدم که دوی شیرین بودست روزی که بدان مداومت نمودم
 این مرض با بکلی از من رفع شد و تا غایت که درین جزیره بودم همین پنج شش
 حکیمی در آن کشتی بوده‌اند که این پنج را درین باب نفعی تمام است اهل کشتی
 را بجمع کردن آن پنج بفرمود از آن زمان باز الی یومنا شهرت یافته در
 دفع امراض بکار می‌برند باب دوم در تعریف خوب صینی و دانستن نیکی و بدی
 آن بدانکه خوب صینی بچند رنگ میباشد سرخ و سفید و زرد و سیاه و آبی
 اینها اما بهترین دوی سفید است که بهر مایل بود لیکن بعضی خود رنگ را
 می‌پسندند سفید که بر روی زرد و حکما فرنگ آنچ در رنگ سرخ و سبک
 آنرا خوب میدانند و غرض ایشان آن است که بغایت خود رسیده آنچ سفید
 زرد است خام و نارسیده اما آنچ سیاه است خلقی نیست بلکه آب دریا تو
 رسیده آنرا سیاه ساخته زیرا که بهر چند پنج که از جانب کاشغری آرند سیاه
 بهر سفید است از اینچا معلوم میشود که سیاهی آن از عبور دریاست فی الحقیقه
 این پنج آنست که در وزن سنگین و در طعم شیرین باشد و گره ناک و سبک

در

و شور و ریش دار نباشد و از جانب کاشغری آید باب سوم در بیان خاصیت
 خوب صینی بدانکه اطباء اسلام صفت این پنج را در کتب خود نیاورده‌اند غالباً در
 زمان قدیم نبوده یا آنکه بوده در چین و خطا هیچکس از اینچا بیرون نیاورده بدین
 سبب شهرت نیافته و خاصیت آن بر کسی ظاهر نشده و العلم عند الله
 الغیب الا الله اما در زمان سده نهم صد و سیست و فیکه فرنگیان بر کمال بنادر
 هندوستان را گرفتند و ساحل هندو را بار بار بقبضه افتاد خود در آورند
 باطراف دریای عمان کشتیها را جاری ساختند بعد از چند گاه این پنج را
 پیدا کردند از آن زمان تا امروز که نهصد و هشتاد و هشت است این پنج
 در میان اسلام شهرت یافته انواع مرض را بدان علاج مینمایند
 پنجی است کثیر النفع اما در میان مردم فرنگ و اهل چین و خطا نوت تمام دارد
 و در معالجه آبله فرنگ و جذام و برص و داء الثعلب و داء الفیل و داء الحید
 و مرضی که نزدیک یقرح و جرح بوده باشد چون سرطان و خنازیر
 و مایل و مانند آن بکار می‌دارند لیکن در خوردن این پنج شرطی چند است
 بیان آن کرده شود ان شاء الله تعالی باب چهارم در مقدار خوب صینی که
 جوشانیدن و پختن آن بدانکه آنچ قرار داد اهل این زمان است بدانکه

مقدار خوب چینی یک سیر اگر که عبارت از صد و سبب متقال صیر فی است بوده باشد
و این یک شربت تمام است کمترین چند آن نفعی از وی ظاهر نمیشود و بعضی
و و خوراک را یک شربت میارند و ابست بقوت شخص است اما کیفیت خوب
وی چنان است که بکیرند پنج چینی پاک بی عیب چنانکه قبل ازین تعریف کرده
بدان مقدار که مقرر کرده اند اول او را با آب صافی بشویند و از گرد و غبار پاک سازند
بعد از آن بکار دیابتی به جاری ریزه کنند چنانکه هر باره از آن یک نخود کمتر یا
زیاده تر بوده باشد بعد از آن که ریزه کردند آنرا بست حصه کنند چنانکه هر حصه
متقال بوده باشد پس این یک حصه را که شش متقال است در شش سیر آب شیرین
صافی که عبارت از مفسد و سبب متقال است بجوشانند تا شش بمواری چند انگشتی
برود و دو ثلث بماند اما بعضی آب را نه صد متقال میکنند و چند آن بجوشانند که
نصف میرود و نصفی می ماند لیکن بهتر آن است که در دیک سنگین یا کلین بجوشانند
اگر یافته نشود در دیک مسین قلعی کرده صافی بجوشانند و فرود آرند اما بعضی عرق
چوب چینی کشیده بکار می برند و آن طریق نیز خوب است و آن اختراع فقیر است
پایان آن در آخر رساله کرده شود ان شاء الله تعالی قاعده جو شاندین آن است
که سرد یک را بسیار بزنند که هوا لطافت آن را می برد اول آن است که سرد

دیگر

دیک را خوب محکم کنند در میان سر پوشش سوراخی کرده گذارند و هر گاه خواهند
ملاحظه کم و زیاد کنند چوبی را سه حصه شان کرده در سوراخ دیک فرستند
هر گاه که یک حصه رفته و دو حصه مانده تمامت پس فرود آرند آسان تر ازین
هر گاه خواهند که چوب نباشد باید که چختن اول را بلا خط کنند که چه مقدار بپوشند
تا بدان مرتبه رسیده بماند مقدار پیمانه نوبت میسوزانند و با تمام میسوزانند
و این در کمال آسانی است و خوب است آب پنجم در بیان کیفیت خوردن آب شیرین
و نکات شستن آن بدانکه هر گاه که چوب چخته شده قبل ازین که بر زمین نهد
زیر دامن مریض گذارند و اطراف مریض را بچادری یا جامه خواب پوشانند
چنانچه خوب پوشیده شود نگاه سرد یک را بردارند تا بخار گرم از دیک برآمد
بر روی و کلوی او بر آید و این شخص را بعرق آورد بعد از آن دیک را بردارند
و آب را صاف کرده نگاه دارند و در همان لحظه اندک از آن آب پنجم گرم بپاشند
بدان شخص بخوراند و ویرا پوشانند و یک ساعت بخوابانند تا نیک عرق کند
بعد از یک ساعت طعام بخورد و بعد از طعام اندکی از آن شیره پوشیده بخورد
و باقی دیگر بخورد که در آخر روز بکار برد و بطریق صبح خود را پوشاند
تا عرق کند و هر گاه که تشنه شود بعضی آب شیره باقی مانده را میخورد و با

غذا هر روز دو نوبت بخورد آب جوان مرغ بی نمک باید داد تا ده روز بعد از آن
برنج با مرغ چخته بخورد و اگر چند روز ناشت میسر باشد شیرین کند از در طعام
اضافه کنند شاید و اگر بنیان میل شود از آن زدند نان تنک چخته و بریان کرده
بی نمک بخورد و اگر مرغ میسر شود گوشت بزغال یا شیشک جوان با برنج
مناسب است و بعضی گفته اند از اول تا آخر مرغ بریان کرده یا کباب کرده یا نان
فطیر کنجی تنک بریان کرده بی نمک باید خورد و اگر مرغ بی نمک نتواند
خورد اندک قند سائیده ضلایه کرده با طعام بخورد و اگر بعد از طعام شیری میل
شود نبات و حلالت کثرت در دنیا باشد بخورد و مثل بادام قندی و
پسته قندی و در میان روز شربت بالکوه ده درم با عرق پیدمشک و کلاب
و عرق رازیان نیز مفید است و درین مدت سبب روز طهارت بهین شیرین کند
و از بهجت و صند و غسل نیم کند و از میوه و ترشی و لبنیات مثل ماست و پنیر و
نماید و درین روز تا تردد نکند اصلا و مجامعت نکند تا مدت دو ماه بگذرد و شفا
می یابد ان شاء الله تعالی اما بعضی از مردم این خورد خوب را در ده روز حصه
کرده میخورند و بعضی در چهارده روز و بعضی در چهل روز با تمام میسر سازند چنانکه خوب
را سبب و پنج حصه کرده بطریق کباب کرده شده میخورند و تفلی که مانده جمع ساخته

بهار

بعد از سبب و پنج باز پانزده حصه کرده در پانزده روز بطریق اول بهمان مقدار
آب جوشانیده صاف کرده میخورند غذا بدستور باب ششم در بیان کیفیت
تفصیل بداند که بعضی گفته اند بهتر آن است که پیش از خوردن چوب چینی اول تنقیه
نمایند و بدن را از اخلاط غلیظه رویه پاک سازند و بدن دستور گفته میشود روز
اول تنقیه کا و زبان پنج کرفس با ذره پنجه سیبستان غیاب تر چینی کلقتند
آفتابی بجلاب باز خورد و میانه روز شربت نبات و کلاب و عرق پیدمشک
بخورد غذا بخورد آب بی نمک تا سه روز بدن دستور عمل کند روز چهارم پوست
بلبله کابلی و بلبله سیاه پنج کاسنی از بهر یک دو درم موزیر منقی ده درم اضافه
نمایند غذا برقرار روز پنجم و ششم بهین دستور عمل نماید روز هفتم سنا
بهفت مثقال کا و زبان تخم کاسینه اقیقون پوست بلبله زرد کل سر
از بهر یک سه درم انوس سیاه بهفت عدد شیر خشک ده درم کلقتند ده درم اضافه
کرده بجلاب باز خورد غذا برقرار میان روز بدستور بعد از بهفت روز کلاب
خورده باشد سه روز استراحت نماید غذا و شربت بدستور روز هفتم شروع
کند خوردن پنج چینی باب بهفتم در سفوف چوب چینی بداند گاه باشد که مردم
متغذ باشند در جوشانیدن چوب چینی اول آن است که چوب چینی را نیک کوفت

و بخت بطریق که حصه کرده شده در دست روز سفوف ساخت هر روز شش مثقال
یک زن و اگر در خوردن دشوار آید اندک نبات صلایه کرده با دوی ضم کرده شود
و بعضی از جهال هستند که در سفوف داروهای گرم مثل فلفل و زنجبیل و دار فلفل
شونیز و ناخواه اضاف کرده پی رای مردم و قوف بکار می برند ظاهر اگر فایده
مرضیهایی دیگر بعد از چند روز پیدا میشود که علاج و تدارک آن بغایت دشوار میشود
بهمه حال اگر کسی خواهد که در سفوف چیزهای اضاف کند بهتر آن است که دارو
که فی الحقیقه در وی تر یا قیست بوده باشد مثل دار صینی و از ادویه قفسه نموده باشد
بکار برد اما سازنده آن میباشد که عارف باشد بمزاج ادویه و مراتب وی تا
در خلایق و اسرار علم باب ششم در عرق کشیدن صینی بکیر نزد خوب صینی خوب ضایع
کرده شد یک سیر بلغور کرده بقدر خود یا کوبک تر و یا کعبه و سبب سیر
شیرین صافی در دیک کرده بچوشاند تا یک ثلث برود و دو ثلث بماند
بعد از آن بقرع اسبق عرق کشند هر چه حاصل شود بردارند و این اختراع
فقیر است غالباً کسی چنین نکرده بود و دیگر بدانکه یک سیر خوب صینی را ریزه کرده
در دیک ریزند و شصت سیر آبی صافی در وی ریخته سرد یک را بغایت
محکم کنند و یک دم از آن بر نیاید بعد از آن سینه بزرگ بالای دیک گذارند

الرش

و آتش هموار بر آفرود زنده تا بجوشد آتش تا یک روز آتش میباشد کرد
و باید و روز بر آتش میتوان کرد بشرطیکه سوزنک محکم باشد و سکنی
که بر بالای دیک در غایت گرانی بوده باشد زیرا که آتش سنگ را
از جای خود بر میدارد هر چند که گرانی باشد و بخار آب بیرون میزند
و خوب در دیک سینوز و سیاه میشود همه حال در آتش کردن ملاحظه
تمام میباشد کرد و اگر کسی معرفت نداشته باشد مقدار و وقت است
همه در زیر دیک سوزاند که کافیت و استقامت علم تم التالیف می باشد
فی ملیده اگر چه تمام شد معون الملک الوهاب ندرست و نهار و دو

من بحری انبوی صلعم

طریق از کتاب خوب صینی خوب سیر مندا باید سیر خوب را چهل حصه نمایند
و ریزه ریزه کنند برابر سفالین بلک خود تر طریق طبع آن چنان است که شوره سیر
آب بماند کرده در دیک سفالین پاکیزه انداخته حصه چهارم خوب را در آب اندازند
و آتش معتدل کرده چندان جوشانند که دوازده سیر آب باقی ماند یک کتر تمام
به تنصیف نزدیک نزدیک و سرد یک را اول بلیته پوشانیده بعد به سر و پوش
پوشند بعد از آن دیک آب نزدیک خود گذارند و جامه در سر خود کشیده

سر دیک کتایند چنانچه تمام بخار و قف آن متوجه روی و سینه شود و اصل سینه
 نزود و یک سیر آب یا زیاد از آن جلد در سال کرده کرم یا شامند و چیر بسیار
 در بالای خود پوشند و بکند و بعرق در آید که اصل عرق کردن است بعد
 از آن که عرق بحال برسد بدفعات چنانرا از بالای خود بردارند و می باید که بعد از
 عرق میل بغذا نمایند طریق غذا هر روز یک مرغ و نه یا زیاد را پی نمک میل
 و اگر از آب کور چیری زیاد مانده باشد خمیر نان را با آب بکشد کباب مرغ بطریق
 مذکور آنقدر که میل شود بخورد و از ادخال اخترازی که کند حذر زان از جماع بفا
 ملاحظه نمایند خاصه اگر مرد باشد که مهلک است و از هوا نیز ملاحظه نماید که در آب
 غیر از آب خوب نخورد و آب دیگر طهارت نکند و استعمال آب دیگر نیز نکند و نمک
 قطعاً نخورد اگر گاهی میل عمل کند بدینست و ترشیه هرگز نخورد و اگر از نان دیگر
 به بی نمک یا کباب مذکور میل نمایند و می باید که بعد از تمام خوب آن قدر که در حالت
 خوب خوردن پرمیز کرده اند آنقدر دیگر از هوا و شهوت و چیزهای بادناک
 پرمیز نمایند و اگر میل نمک کند چندان باکی نیست گوشت کوسفند نیز بعد از چله
 میتوان خورد اما از شهوت پرمیز نماید نتیجه پشتردهد دیگر غیر از این دستور
 هر که عمل کند محال است که سینه باشد پرمیز که مرد و انا باشد از خود اختراع کرده

فایده کفر

خواهد گفت بآن عمل نمایند که نتیجه خواهد داد و آنچه فرنگ قرار داد مهمت این است
 و مجرب است اصل وجود کرم بکشد استن است و شب و روز در عرق بودن و هوا
 کرم و جایی کرم نقل قیل شکی موسی علیه السلام عن ضعف بدنه الی حبر میل
 فقال تبریح الالبکار و شرب لبن العشار و الاغتسال بماء الحار و النوم علی
 ایه و اکل التفاح حلی النهار فایده اغتتمو ابردا و تبریح و اجتنوا اید و الحریف
 فانه یعمل باید انکم کما یعمل باشجار کرم فایده شد اید الدنیا فی اربعه اشخوخته
 مع الوحدت و المرض فی الغریب و کثرة الدین مع القلت و بعد الشقه مع

8

14

BLANK PAGES

BLANK PAGE

آپکار - تهران
19.7.69

END OF REEL
PLEASE REWIND

